

⁶⁷ Th. van Dam, 'De critiek van prof. Diepenhorst op de protestantse Unie', in: *Herrijzend Nederland. Christelijk Weekblad*, nr. 201 (10 mei 1946), p. 3.

⁶⁸ I.A. Diepenhorst, 'Nogmaals de Protestantse Unie', in: *Herrijzend Nederland. Christelijk Weekblad*, nr. 202 (17 mei 1946), p. 2; Th. van Dam, 'Onderschrift', in: *ibid.*, pp. 2-3.

⁶⁹ W.Th. Boissevain, *Een christelijke staat, uit de nalatenschap van Dr. Ph.J. Hoedemaker*, Amsterdam 1935.

⁷⁰ Zie over Boissevain: H.J. Dam, 'Boissevain, Wilhelm Theodor', in: *BLGNP, Deel* 3, pp. 45-47; A.J. Rasker, 'Dr. Wilhelm Theodor Boissevain, van Hoedemaker-leerling tot nationaal-socialist', in: *Nederlands Theologisch Tijdschrift* 23 (1868-1969), pp. 204-220; Henk Tjissen, *De dominee van de NSB. Boissevain en zijn gang van de Nederlandse Hervormde Kerk naar het Nationaal Socialisme*, Kampen 2009.

⁷¹ A.A. van Ruler, *Droom en Gestalte*, (Amsterdam 1947), pp. 36v., 48, 62.

⁷² I.A. Diepenhorst, 'Alleen op de wereld', in: *Nederlandsche Gedachten. Officieel Orgaan ten dienste van de Antirevolutionaire Partij, haar propaganda- en haar jongeren studieclubs* 4/1 (20 januari 1948), p. 8.

⁷³ De tekst van artikel 36 van

Binnen de gelederen van de Protestantse Unie heeft men zich nogal gestoord aan dit artikel van Diepenhorst. De in Utrecht woonachtige jurist Th. van Dam, wiens naam staat genoemd in de lijst van namen aan het slot van de beginselverklaring van de Protestantse Unie, schrijft een reactie die een week later (10 mei 1946) verschijnt in *Herrijzend Nederland*.⁶⁷ Hij verzet zich krachtig tegen Diepenhorsts slotkwalificatie: 'ongerechtvaardigd, ondoordacht, onverantwoordelijk'. Nog weer een week later zet de polemiek zich voort met een reactie door Diepenhorst en een 'onderschrift' door Van Dam.⁶⁸

Van Ruler voelt zich ook nog door iets anders gegriefd: de passage met de namen Boissevain en Gogarten. Met de naam Boissevain doelt Diepenhorst op Wilhelm Theodor Boissevain (1880-1945), die als hervormd predikant werkzaam was te Wilhelminadorp (1907-1918) en te Leiden (1918-1944) en onder meer publiceerde over Hoedemaker.⁶⁹ In 1935 maakte hij de overstap van de CHU naar de Nationaalsocialistische Beweging (NSB). Na in 1944 naar Duitsland te zijn vertrokken, keerde hij in januari 1945 naar Nederland terug om kort na de bevrijding – op 19 mei 1945 – te overlijden.⁷⁰ Het noemen van de naam van Boissevain, tezamen met die van de Duitse theoloog Friedrich Gogarten (1887-1967), die na zich in barthiaanse kringen te hebben bewogen in 1933 toetrad tot de 'Deutsche Christen', brengt Van Ruler ertoe zich in zijn boek *Droom en gestalte* (1947) tot driemaal toe erover te beklagen dat Diepenhorst 'nationaalsocialistische lucht [rook]'.⁷¹

In januari 1948 komt Diepenhorst terug op de zaak in een lange recensie van Van Rulers boek *Droom en gestalte*. Deze is opnieuw zeer kritisch van aard. Was zijn artikel in het *Gereformeerd Theologisch Tijdschrift* hoofdzakelijk op de zaak gericht, nu speelt hij, net als eerder Buskes, op de man: 'Klagend over Rooms-Katholieke machtsaanwas, gaat hij [Van Ruler] desondanks voort, de protestantse staatkundige eenheid te havenen, doet hij mee aan het verwijderen der tegenstellingen door het scheppen van overvloedig nieuw misverstand, gevolg van zijn totaal onvermogen een ogenblik naar anderen te luisteren. Prof. Van Ruler maakt de indruk zich alleen op de wereld te wanen, zeker alleen in politicus, en eigenlijk ook alleen in theologicus'.⁷² Diepenhorst heeft in *Droom en Gestalte* ook Van Rulers beklag over 'nationaalsocialistische lucht' gelezen. Hij reageert:

Het gezag van den schrijver speelt een te grote rol [...]. De Gereformeerde Kerken hebben naar Van Ruler's mening in 1905 artikel xxxvi verminkt⁷³ en het gezag vormt de enige sluitboom om de vraag naar de beweegreden tot die stap te voorkomen. Wie redelijk critiek levert – een ander staal – moet wederom